

(*əvvəli 14 dekabr tarixli sayımızda*)

O, məktubları maraq və rıqqətlə oxuyanda sanki Nəcəfin şaqraq səsinə də eşidirdi. Oğlu anasının səhhəti, gün-güzəranı ilə maraqlanırdı. Nigaran qalmaması üçün anasına öz gündəlik həyatı barədə xoş sözlər yazırdı.

1939-1940-cı illərdə Nəcəf Kiyev tank məktəbində təhsilini davam etdirirdi. Burada da öz bilik və bacarığı ilə müdavimlər arasında hörmət qazanmışdı. Hərbi məktəbin ictimai işlərində fəal iştirak edirdi. Nəcəf Kiyevdən anasına göndərdiyi məktublardan birində yazırdı: “Ana, maşınların sirrini yaxşı bilməliyəm ki, rotam qabaqcıl olsun. Sonra Akademiyaya girəcəyəm. Mənə avtomobillər, traktorlar, tanklar, bu maşınların təmiri haqqında, benzin və sürtgü yağları haqqında ədəbiyyat göndər. Kitab mağazasına gedib avtomobil, traktor və yanacaq barəsində nə varsa al. Həmin kitabları səbirsizliklə gözləyirəm”.

Nəcəfin hərbi texnikaya dərindən yiyələnmək cəhdi hədəf getmirdi. Kiyev tank məktəbini bitirəndə ona verilən xasiyyətnamədə deyilirdi:

“Tapşırıqları layiqincə yerinə yetirir. Namusludur... Döyüş və nəqliyyat maşınlarını əla sürür. Komandirlik məharətinə mükəmməl yiyələnmişdir”.

1940-cı ilin oktyabr ayında Nəcəf Nərimanov Qərbi Ukraynaya hərbi tank diviziyasının polklarının birinə hərbi xidmətə göndərildi. Karpat dağlarının ətəyində havalər soyumuşdu, arabir qar yağır, yolu-izi görünməz edirdi.

Nəcəf şəraiti olan yaraşıqlı, münasib bir otaqda qalırdı. Rəsmi qeydiyyatdan sonra otağında dincəlirdi. Onu qərar-gaha çağırıdılar.

Ertəsi, istirahət günü hava açıq idi, qar yağmırdı. Nəcəf səhər yeməyindən sonra yeni heyətlə yaxında görünən qəsəbəyə doğru getdilər. Qarşıda dağətəyi meşəyə sığınmış yaraşıqlı qəsə-

bə evlərinin bacalarından tüstü buruluburula göyə sarı qalxırdı. Taxta hasara alınmış həyətlərdə su quyusu, ot tayarları, tövlə görünürdü. Qəsəbənin mərkəzində geniş meydan ətrafında dükanlar, bir az aralı döngədə ikimərtəbəli qəsəbə sovetinin binasının qülləsində iri qırmızı bayraq başıaşağı dayanmışdı.

Hava soyuq idi. Əsgər çəkmələri altında donmuş qar xışıltısı eşidilirdi. Onlar mədəniyyət evinin qarşısından keçib restorana daxil oldular.

Səhər erkən yuxudan ayılan Nəcəf saata baxdı: ayağa qalxıb çaynıqə su doldurub qızdırıcının üstünə qoydu. Yuyundu. Stolun üstündəki məktubu konvertə qoyub yeni ünvanı yazdı. Səhər yeməyindən sonra paltarını geyinib hərbi zavoda getdi. Nəcəf anasına üç gündən bir ətraflı məktubda öz təəssüratını, anasının suallarına cavabı yazırdı.

Zaman öz axarında idi. Gözlənilmədən yaz gəldi. Hava açılmışdı. Günəşin ılıq şəfəqlərindən dağətəyi yamaclar, sıx orman zümrüd örtüyə bürünmüşdü. Zakarpatiya füsunkar gözəlliyi ilə insanları heyrətləndirirdi. Talalardan əlvan rəngbərəng çiçəklərin xoş ətri gəlirdi. Meşədə quşlar səs-səsə vermişdi. Nəcəf məktubunda gözəl məkanı təfsilatı ilə təsvir etməyə çalışırdı ki, anasında bu yerlərə gəlmək həvəsi oyatsın. O, anasını görmək istəyirdi, bərk darıxmışdı. “Tank ustaları” kimi ixtisaslaşmış hərbciləri hərdən bir şəhərə ezam edirdilər. Nəcəfin anasına yazdığı məktublardan bunu aydın görmək olar.

Qərbi Ukraynadan anasına yazırdı: “Bu gün istirahət günüdür, gözəl hava var. Buranın hər yerində kilsələr zəng

çalır. Maraqlıdır, eləmi? Məni pan zabit dəyə çağırırlar. Ev sahibi deyir ki, yəhudilər Sovet hakimiyyəti qurulanadək çox əzab çəkmişlər. Axşam saat 8-dən sonra şəhərə çıxmağa onlara icazə verilmirdi. İndi hər şey dəyişmişdir. Onlar azadlığa çıxdıqlarına görə çox sevinirlər”.

“Soyuqlar düşür. Lakin Leninqradd yaxınlığındakı güclü şaxtaları görəndən sonra buranın soyuqları vecimə deyil. Leninqradda 40 dərəcə şaxtada işləmək lazım gəlirdi. Ana, mənim mənzilimin eyvanından şəhər parkına gözəl mənzərə açılır. Hava bugünkü kimi aydın olanda Karpat dağlarının qarlı zirvələri yaxşı görünür. Bu dağlar Macarıstan sərhədinədək uzanır. Sağda Almaniya yerləşir”.

“Yerləşdiyimiz şəhər bir az kiçikdir. Amma sənaye müəssisələri çoxdur. Bu şəhərin yaxınlığında kurort yerləri vardır. Ətraf dağlıqdır. Hər tərəfdə şam ağacları və qumluq görünür. Havası gözəldir...”.

Nəcəfin yazdığı bu məktublar ananı məmnun etmirdi. O oğlu haqqında hər şeyi bilmək istəyirdi. 19 il pərvanə kimi başına dolanıb ərşəyə gətirdiyi oğlunun həyat tərzini arzu etdiyi kimi, düşündüyü kimi görmək istəyirdi. Onun narahatçılığı buradan qaynaqlanırdı. Gülsüm xanım Nəcəfə yazırdı: “Nəcəf, çox xahiş edirəm yaz, öz vaxtını necə keçirirsən, hansı qəzetləri, jurnalları, hansı kitabları alırsan, onları müntəzəmmi oxuyursan, haralara gedirsən, öz təhsilin ilə məşğul olursanmı? Mən məsələn, “Pravda” qəzetinə yazılmışam, Lenin kitabxanasına getmək üçün daimi biletim var. Çox yaxşı kitabxanadır... İndi mən tez-tez “Təşviqatçı-

nın yaddaşı” jurnalını alıram. Gözəl jurnaldır. Çox yaxşı materialları olur. Hər-dən divar qəzetləri üçün materiallar yazanda istifadə etmək olur. “Oqonyok”, “Krokodil”, “Rabotnitsa” jurnallarını da oxuyuram... Əgər imkanım olsaydı, bütün günü kitabxanadan çıxmazdım. Qirətxanada şəraitin özü adamı oxumağa vadar edir. Tam sakitlik hökm sürür. Təmiz hava, gözəl qayda vardır. Şəxsən mən kitab oxuyanda hər şeyi unudub dincəlirəm. Kitabxanaya gələn adamlar da maraqlı adamlardır, mədəni adamlardır. Onların çoxu tələbədir. Elmi-tədqiqat işçiləri üçün ayrıca salon var. Ora yalnız alimlər gedirlər. Tez-tez rayonumuzun partiya kabinetinə gedirəm. Beynəlxalq vəziyyət haqqındakı mülahizələrə qulaq asıram. Bəzən kinoya baxıram. Heyif ki, səhhətim yaxşı deyil...”.

Gülsüm xanımın yazdığı məktubun son cümləsi Nəcəfi narahat etdi. O, dərhal anasına cavab məktubunda onun Soçiyyə müalicəyə getməsinə təkidlə xahiş etdi.

Gülsüm xanım Soçiyyə kurorta getdi. İki həftə ərzində sağlamlaşdı, əhval-ruhiyyəsi düzəldi. Sonra oğlundan sarı xəbərsizliyə dözə bilmədi, təcili Moskvaya qayıtdı. Soçidə oğluna yazdığı məktubun cavabını gözlədi. İki gün keçməmiş poçtalyon Gülsüm xanımı sevindirdi. Nəcəf bir neçə vərəqdə anasına məktub yazmışdı. Ana məktubu həyəcanla dönə-dönə oxudu, öpdü, sinəsinə sıxdı. Onun gözləri sevincdən yaşarmışdı.

Nəcəf öz məktubunda anasının Soçi kurortunda yaxşı müalicə olunmasına sevincini bildirir. Sonra bir aya yaxındır ki, Lvovda Tank diviziyasında xid-

mət etdiyini, yeni ünvanını xəbər verir. Uzun-uzadı Lvov şəhərinin təbiətini, ab-havasını, insanların tərifləyirdi. Ana, Lvova gəl-deyir — “Çox darıxmışam, tez yanıma gəl. Yola düşməzdən əvvəl teleqram göndər. Əgər qarşılaya bilməsəm, bir nömrəli tramvaya minib Liçakovskaya küçəsinə get, müqəddəs Pyotr küçəsinin tinində düş. Bağın yanında 86 nömrəli ev görəcəksən. Oradan məni soruş. Lvovda bağlar çiçək açır, havalər gözəldir. Məni avqustun 20-də məzuniyyətə buraxacaqlarına söz vermişlər. Gəl, bir-iki ay yanımda qalarsan, Moskvaya bəlkə də birlikdə getdik”.

Nəcəfin anasını ısrarla Lvova dəvət etməsi tək cə onun anası üçün darıxması, Lvovda bir-iki ay yanında anasına qayğı göstərməsində deyildi. O, evlənmək istəyirdi, sevdiyi qızı anasına göstərmək, onun razılığını almaq istəyirdi. O, məktublarının birində Gülsüm xanıma yazmışdı: “İstəyirəm evlənəm... Gəl, səni yaxşı qızla tanış edəcəyəm. Çox mehriban qızıdır. Pianinoda çalır, alman dilini əla bilir”.

Nəcəfin birdən-birə bu fikrə gəlməsi Gülsüm xanımı narahat etmişdi. O, düşündüyü ki, Nəcəf Hərbi Akademiyanı bitirəndən sonra, onu Moskvada tanıdıqları bir ailənin qızı ilə evləndirmək daha yaxşı olar. Yoxsa... Oğlunun ailə məsələsində yanıla biləcəyindən çox qorxurdu. Gülsüm xanımın oğluna həyəcanla yazdığı məktubdan da bu aydın hiss olunur. Gülsüm xanım oğlu Nəcəfə yazırdı:

“Məncə hələ tezdir, tələsirsən, qardaş. Axı, bu çay içmək, ya da nahar eləmək deyil. Evlənməyi asan iş sayma. Bu, həyat məsələsidir. O da, sən

də müstəqil həyata hazır olmalısınız. Bir-birinizə hörmət etməli, bir-birinizi səmimi sevməli, hər hansı bir anda, hər hansı bir şəraitdə o sənə yerində durmağı, sənə yoldaş, dost olmağı bacarmalıdır. Onun sənəti olmalıdır ki, sənənlə əl-ələ verərək işləsin, yeni həyat qursun, başqalarından kömək gözləməsin.

Siz yalnız özünü bel bağlamalısınız, axı, indi beynəlxalq vəziyyət mü-rəkkəbdir. Siz bütün bunlara hazırsınızmı? Ürəyin istəməyi başqa, ağılla götür-qoy etmək başqa şeydir. Hər şey barədə fikirləş. Amma xahiş edirəm, ağılına gətirmə ki, səni evlənməkdən çəkindirirəm - mən sənə ailəni görməyi çox istəyirəm. İndi özün komandir-sən, yeni özünün və öz taleyinin müstəqil sahibisən. Özün qət et, amma fikirləş. Mən sənə yalnız məsləhət verə bilərəm. Uşaqlarınz olacaq, onları tərbiyə edib boya-başa çatdırmaq lazımdır. Bu, böyük işdir.

Nəcəf, hər şeyi götür-qoy et, sonra addım at. Sən yaşda adamların ürəyindəkilər ağıldakılara adətən qalib gəlir. Amma əl etmək lazımdır ki, sonra peşman olmayasan. Texnika təkmilləşir, sən öz üzərində ciddi işləməli, geri qalmamalısən, Nəcəf. Geri qalanları vururlar. Xüsusilə indi, mürəkkəb beynəlxalq şərait adamların öz üzərində xeyli işləmələrini tələb edir. Görünür, hər cür təsadüflərə tam hazırlıqlı olmaq lazımdır. Necə bir dövrdə yaşadığımızı yaxşı bilirsən. Qardaş, çox ağır dövrdür.

Həmişə, hər şeydə mənimlə məsləhətləş, axı, mən sənə doğma anam, yeganə oğlumu cəmiyyət üçün tərbiyə etməyə bütün gəncliyimi vermişəm. Uğursuzluğunu görmək mənə çox ağır olar. Sənə müvəffəqiyyət arzulayıram, xoşbəxt ol, müstəqil həyatda Vətənə fayda ver. Öpürəm bərk-bərk. Sənə anan”.

Teymur ƏHMƏDOV.